

Bachelorproject Sociaal werk

VAN UITSLUITING NAAR VERBINDING: DE ROL VAN INCLUSIEVE RUIMTES VOOR JONGEREN

Veke Van den Bossche

Academiejaar 2024-2025

Table of Contents

Achtergrond.....	2
Inleiding.....	2
Persoonlijke aanleiding	2
Sociale uitsluiting in de literatuur.....	3
Definitie van sociale uitsluiting	3
Gronden van sociale uitsluiting	3
Gevolgen van sociale uitsluiting.....	4
Inclusieve organisaties en ruimtes in de literatuur.....	5
Definitie van een inclusieve ruimte.....	5
Principes van inclusieve jeugdwerkorganisaties en de toepassing op inclusieve ruimtes	6
Beleid rond inclusieve ruimtes.....	9
Effect van inclusieve ruimtes op sociale uitsluiting	10
Tools van een sociaal werker.....	10
Het model van sociale kwaliteit	11
Empirisch onderzoek.....	13
Conclusie van de enquête	13
Conclusie	14
Literatuurlijst	15

Achtergrond

Inleiding

Sociale uitsluiting is een veelvoorkomend probleem bij jongeren en kan grote, negatieve gevolgen hebben voor hun welzijn en sociale ontwikkeling. Inclusiviteit, acceptatie en veiligheid zijn cruciaal voor jongeren in levensfasen waarin identiteitsvorming en sociale relaties centraal staan. Een inclusieve ruimte waarin diversiteit, acceptatie en veiligheid kernwaarden zijn, kan mogelijk een significante impact hebben op jongeren.

In de globale definitie van sociaal werk vinden we het belang van sociale cohesie en mensenrechten sterk terug. (International federation of social workers, 2014) Sociale uitsluiting schendt deze principes, omdat de jongeren hierdoor het recht op participeren en gelijke kansen verliezen. Inclusieve ruimtes versterken de sociale cohesie door het gemeenschapsgevoel te bevorderen en verbinding tussen jongeren te vergemakkelijken. De vraag is of inclusieve ruimtes een impact hebben op sociale uitsluiting en wat de mogelijke gevolgen zijn van deze impact.

Dit artikel richt zich op het effect van inclusieve ruimtes op sociale uitsluiting bij jongeren. Aan de hand van een literatuuronderzoek ga ik onderzoeken wat de begrippen 'sociale uitsluiting' en 'inclusieve ruimtes' inhouden en wat de dynamiek is tussen beiden. Aan de hand van empirische data ga ik kijken hoe het er in de praktijk aan toegaat. Verder maak ik ook gebruik van AI als taalcontrole bij het schrijven van mijn artikel. Door gebruik te maken van een literatuuronderzoek en empirische data, wil ik achterhalen wat de rol is van inclusieve ruimtes in het vraagstuk van sociale uitsluiting.

Persoonlijke aanleiding

Als student heb ik tijdens mijn stages al van dichtbij gezien wat het effect is van sociale uitsluiting op het leven van jongeren. Ik geloof dat jongeren recht hebben op een plek waar ze veilig zijn en geaccepteerd worden. Toch is dit in de praktijk niet altijd het geval en zien we dat jongeren vaak in kwetsbare posities uitgesloten worden in omgevingen die weinig ruimte hebben voor diversiteit. Daarnaast heb ik tijdens mijn stage ondervonden hoe moeilijk sommige jongeren aansluiting vinden bij leeftijdsgenoten en hoe de omgeving bijdraagt aan het leggen van verbinding.

Dit heeft me geïnspireerd om mijn onderzoek te richten op de vraag in hoeverre inclusieve ruimtes kunnen bijdragen aan het verminderen van sociale uitsluiting bij jongeren. Met dit artikel hoop ik theoretische inzichten te bieden en handvaten aan te reiken die kunnen helpen bij het ontwerpen van ruimtes waar jongeren terechtkunnen.

Sociale uitsluiting in de literatuur

Definitie van sociale uitsluiting

Het begrip sociale uitsluiting is zeer breed en wordt door onderzoekers uit verschillende invalshoeken benaderd. Om tot een complete definitie te komen, heb ik de inzichten van Byrne (1999) en Meindert Slagter (2006) gecombineerd. Door deze samen te voegen, wordt er een heldere definitie gevormd die zowel de structurele oorzaken, als de gevolgen omvat. De definitie gaat als volgt: Sociale uitsluiting verwijst naar de complexe reeks sociale problemen die voortkomt

Figuur 1: 3D Illustratie die sociale uitsluiting afschilderen (Motoc, L., 2025)

uit de aanzienlijke toename van sociale ongelijkheid in de samenleving, waardoor grote groepen mensen niet langer participeren en niet langer meetellen. Ze zijn niet nuttig op economisch vlak en onder meer daardoor horen ze er sociaal ook niet bij. Het stopt hen van te participeren in een wereld omdat ze het idee hebben dat die wereld er niet is voor hen. (Slagter, 2006)

Hoewel het sociaal gezien gepast is om mensen te betrekken, gebeurt dit vaak niet. Dit heet ostracisme. *“Ostracisme betekent het afwijzen, buitensluiten of volledig negeren van een persoon.”* (Van Bommel, 2019) Ostracisme kan voorkomen in verschillende sociale contexten. Het kan onbewust gebeuren, maar in bepaalde gevallen is het buitensluiten gebaseerd op vooroordelen.

Sociale uitsluiting is dus een voortdurend proces waarbij individuen volledig of gedeeltelijk worden uitgesloten van de sociale, economische, politieke of culturele systemen die sociale integratie mogelijk maken. (Hosper et al., 2024, p.10)

Gronden van sociale uitsluiting

Sociale uitsluiting is een zeer complex iets dat jongeren wereldwijd raakt. Het komt dan ook voor op verschillende domeinen.

Sociaaleconomische achtergrond

Mensen met een lagere socio-economische status lopen sneller risico op sociale uitsluiting. Dit valt te wijten aan armoede, werkloosheid, beperkte toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en minder kansen. Ze hebben dikwijls minder toegang tot belangrijke hulpbronnen, zoals goede huisvesting en goede zorg. Kinderen en jongeren uit gezinnen met financiële zorgen kunnen vaak niet meedoen aan betaalde activiteiten. Verder kunnen financiële beperkingen ervoor zorgen dat ze minder toegang hebben tot kwalitatief onderwijs. (Hosper et al., 2024, p.24)

Culturele en etnische achtergrond

Jongeren met een migratieachtergrond lopen meer kans op sociale uitsluiting. Discriminatie, vooroordelen en beperkte kansen kunnen leiden tot sociale, economische en politieke uitsluiting. Taalbarrières en kleine sociale netwerken bemoeilijkt integratie, wat op zijn beurt ook kan bijdragen aan die sociale uitsluiting. (Hosper et al., 2024, p.24)

Gezondheidsproblemen

Jongeren met fysieke beperkingen lopen meer risico's op sociale uitsluiting. Dit komt door de obstakels die zij kunnen ervaren bij het participeren en functioneren in de samenleving. Stigma rond deze gezondheidsproblemen, beperkte zorg en beperkte ondersteunende diensten dragen bij tot deze obstakels. Niet alleen fysiek kunnen er obstakels zijn, ook psychische problemen kunnen zorgen voor obstakels. Mentale gezondheidsproblemen, zoals depressie en angststoornissen, kunnen een barrière vormen en ervoor zorgen dat jongeren niet willen of kunnen participeren. (Hosper et al., 2024, p.24)

Genderidentiteit en seksuele geaardheid

Uitsluiting gebaseerd op genderidentiteit en seksuele geaardheid komen voor op verschillende niveaus. Zowel op microniveau, als op macroniveau kan er sprake zijn van uitsluiting. Op microniveau kunnen jongeren te maken krijgen met pesten, discriminatie, geweld en isolatie. Op macroniveau kan het zijn dat het beleid in de samenleving beperkingen oplegt waardoor zij sociale uitsluiting ervaren. (Hosper et al., 2024, p.24)

Beperkt sociaal netwerk

Mensen uit instabiele gezinsomstandigheden, denk hierbij aan jongeren in armoede of jongeren uit gebroken gezinnen, en mensen met een beperkt sociaal netwerk hebben een verhoogde kans op sociale uitsluiting. (Hosper et al., 2024, p.24)

Gevolgen van sociale uitsluiting

Wij als mens zijn sociale dieren. Samenhang is deel van onze basisbehoeften, we willen het gevoel hebben dat we ergens bij horen. De gevolgen van sociale uitsluiting of ostracisme kunnen dus erg ongelukkig zijn. Mensen worden minder sociaal als ze niet kunnen omgaan met uitsluiting. Ze kunnen verzinken in zichzelf en kunnen in bepaalde gevallen zelfs agressief worden. Dit kan leiden tot depressie, verlies van eigenwaarde en hopeloosheid. Ook de fysieke gezondheid kan worden aangetast. (Open Universiteit, 2019)

Wanneer jongeren langdurig uitgesloten worden, kunnen er ernstige mentale gevolgen optreden. Denk hierbij aan depressie en angst. Uit het onderzoek blijkt dat wanneer je jarenlang buitengesloten werd, er een verhoogde neurale reactie plaatsvindt in de hersenen wanneer je opnieuw wordt buitengesloten. Concreet wil dit zeggen dat het alarmsysteem in de hersenen harder afgaat bij jongeren die al jarenlang niet of weinig betrokken zijn, dan bij jongeren die geliefd zijn. Geliefde jongeren hebben het minder moeilijk om zich sociaal open te stellen na het ervaren van uitsluiting, terwijl jongeren die niet goed in de groep liggen extra gevoelig zijn voor onprettige ervaringen op sociaal aspect. (Universiteit Leiden, 2015) Aansluitend hierbij kan jarenlange uitsluiting op schoolvlak leiden tot slechtere

schoolprestaties. Op lange termijn kan dat de kansen van jongeren negatief beïnvloeden. (Maas, 2020)

Volgens een onderzoek van Amerikaanse sociaal psycholoog Kip Williams, is buitensluiten even erg als pesten of misschien zelfs nog erger. Volwassenen die jarenlang buitengesloten zijn, zijn vaak slechter af dan mensen die gepest worden. Hetzelfde geldt voor jongeren. Zo blijkt uit zijn onderzoek dat er sprake is van slechtere punten, meer crimineel gedrag en een verhoogd gebruik in drugs bij tieners die langdurig buitengesloten worden. Volgens het onderzoek van Kip is er ook een verband tussen sociale uitsluiting en school shootings in Amerika. 13 van de 15 daders in het onderzoek bleken te kampen met sociale uitsluiting. (Van den Broek, 2021)

Sociale uitsluiting kan ook een indirecte invloed hebben op je gezondheid. Voorbeelden hiervan zijn chronische stress en stress gerelateerd gedrag, zoals roken, ongezonde eetgewoontes en alcoholgebruik. Hiervoor wordt het woord weathering gebruikt. Weathering wordt onder meer veroorzaakt door aanhoudende stress vanwege discriminatie en duidt op de versnelde biologische veroudering en gezondheidsrisico's die hieraan verbonden zijn. Het omgekeerde kan ook plaatsvinden. Wanneer mensen te maken hebben met gezondheidsproblemen lopen ze vaak meer kans op sociale uitsluiting. Hierdoor komen ze in een vicieuze cirkel terecht. (Hosper et al., 2024, p.26)

Inclusieve organisaties en ruimtes in de literatuur

Definitie van een inclusieve ruimte

Wanneer we het woord inclusief opzoeken in het woordenboek krijgen we onderstaande definitie:

“in-clu-sief (bijvoeglijk naamwoord): alles en iedereen omvattend, niemand uitsluitend: een inclusieve samenleving waarin iedereen wordt gerespecteerd” (Van Dale, 2024)

Figuur 2: Diversiteit & inclusie. (Hogeschool Utrecht, 2025)

Een inclusie ruimte of organisatie is dus een plek waar iedereen welkom is en gerespecteerd wordt. Wanneer we dit wat breder gaan bekijken, zien we dat inclusie verschillende begrippen omvat. Begrippen, zoals acceptatie, respect en begrip, maken ook deel uit van het woord. In essentie betekent het dus dat elk individu gewaardeerd moet worden om zijn of haar kunnen en doen. Het wordt gedefinieerd door gelijke kansen op deelname. (Pirih et al., 2020, p.16)

Om een inclusieve ruimte of organisatie te bekomen, is het van belang dat mensen zich gehoord, gewaardeerd en gerespecteerd voelen. Binnen deze plekken worden de achtergronden van de individuen geaccepteerd, verwelkomd en gelijk behandeld. Dit geldt niet enkel voor de jongeren, maar ook voor andere mensen die betrokken zijn hierbij.

Principes van inclusieve jeugdwerkorganisaties en de toepassing op inclusieve ruimtes

Bij het lezen over de principes van inclusieve jeugdwerkorganisaties stelde ik mezelf de vraag in hoeverre deze principes van toepassing zijn in de context van inclusieve ruimtes. De link tussen beiden ligt in de gedeelde doelstellingen. Zowel inclusieve jeugdwerkorganisaties, als inclusieve ruimtes willen een plek creëren waar iedereen welkom is, ongeacht de achtergrond. Daarom kunnen we de meeste principes van inclusieve organisaties ook toepassen op inclusieve ruimtes.

Veilige ruimtes creëren

Een van de belangrijkste principes van een inclusieve jeugdwerkorganisatie is het creëren van een veilige, inclusieve ruimte. Dit is essentieel voor jongeren om te leren, zich te uiten en te participeren. Ook voor andere betrokkenen, zoals medewerkers en vrijwilligers, is het belangrijk dat ze zich welkom en comfortabel voelen. Een veilige ruimte wordt omschreven als een ondersteunende, niet-bedreigende ruimte waarin openheid, respect en veiligheid centraal staan. Zonder deze veilige ruimtes kunnen jeugdwerkorganisaties moeilijker omgaan met complexe thema's, zoals inclusie, discriminatie en diversiteit. Sociale uitsluiting zorgt ervoor dat jongeren zich buitengesloten kunnen voelen en dat ze niet kunnen participeren. Het creëren van een veilige ruimte geeft jongeren de kans om ergens bij te horen en hunzelf te zijn. (Pirih et al., 2020, p.17)

Een inclusieve ruimte is ook een veilige ruimte die ondersteunend en niet-bedreigend is met als centrale waarden openheid, respect en veiligheid. Net zoals bij een inclusieve jeugdwerkorganisatie, is het hebben van zo een ruimte belangrijk voor de jongeren om te leren, zich te uiten en te participeren.

Waarden omzetten in de praktijk

Jeugdwerkorganisaties hebben vaak centrale waarden die vastgelegd zijn in hun missie en visie. Toch worden die waarden niet altijd omgezet in de praktijk. Wanneer de waarden niet worden nageleefd, kan dat leiden tot problemen binnen de organisatie en een gevaar zijn voor de inclusiviteit. Om geloofwaardig te pleiten voor inclusie en gelijkheid moeten de organisaties vermijden dat ze bestaande systemen van ongelijkheid reproduceren. Door de kloof tussen de dagelijkse praktijken en de organisatorische waarden aan te pakken, los je het probleem op. Door waarden te koppelen aan gedrag maken organisaties duidelijk waarvoor ze staan. (Pirih et al., 2020, p. 18-19)

Om een inclusieve ruimte te creëren, is het belangrijk dat de waarden die belangrijk zijn binnen de ruimte omgezet worden in de praktijk. Zo weet iedere persoon die gebruikmaakt van die ruimte welke kernwaarden van belang zijn en kunnen ze daar rekening mee houden.

Het implementeren van een lerende organisatie

Een lerende organisatie houdt in dat medewerkers en vrijwilligers continu bijleren en veranderen. Een belangrijk begrip hierbij is teamleren. Individuen die leren dragen bij aan het leren van het team. Het verbetert de kennis en expertise binnen de organisatie. Medewerkers en vrijwilligers groeien sneller en verbeteren hun probleemoplossend denken. Leerorganisaties zorgen ervoor dat de organisatie een gemeenschap is waar iedereen zich verbonden voelt. (Pirih et al., 2020, p. 20)

Ook binnen een inclusieve ruimte is het van belang dat het team die aan de slag gaat continu blijft verder leren. Het verbetert de kennis en expertise binnen de organisatie. Medewerkers en vrijwilligers groeien sneller en verbeteren hun probleemoplossend denken. Het laat iedereen verbonden voelen en draagt bij tot een betere samenwerking binnen de ruimte.

De noden van jongeren staan centraal

Om de noden van de jongeren centraal te stellen, is het van belang dat je een jeugdgerichte aanpak hebt. Dit houdt in dat je luistert naar wat de jongeren nodig hebben en hen ondersteunt op basis van hun krachten, vaardigheden en voorkeuren. Zo kunnen zij beslissingen nemen en een betekenisvol leven leiden. In deze aanpak ligt de focus op de persoonlijke behoeften, wensen, interesses, verlangens en doelen van de jongeren. Die komen vervolgens centraal te staan in de hulpverlening. Jeugdgerichte praktijken omvatten onder andere het begrijpen welke factoren het leven van de jongere beïnvloeden, welke rechten en verantwoordelijkheden de jongere heeft en begrijpen met welke ontwikkelingsproblemen de jongere te maken krijgt. Het belang van deze aanpak zit in het empoweren van de jongeren. Compassie en acceptatie zijn twee belangrijke begrippen binnen deze aanpak. (Pirih et al., 2020, p. 21)

Ook binnen een inclusieve ruimte is een jeugdgerichte aanpak aangeraden. Door de focus te leggen op de noden van de jongeren, kunnen ze maximaal ondersteunt worden. De jongeren staan centraal binnen de ruimte en dat zorgt ervoor dat ze empowered worden en een betekenisvol leven kunnen leiden.

Benoemen welke groepen we willen betrekken

Intersectionaliteit is een zeer belangrijk begrip wanneer het gaat over diversiteit en inclusie.

“Intersectionaliteit: ook wel intersectioneel denken of kruispuntdenken is maatschappelijke ongelijkheid die zich voordoet langs verschillende, elkaar snijdende assen; volgens het kruispuntdenken hangen verschillende vormen van maatschappelijk onrecht en maatschappelijke ongelijkheid met elkaar samen. “ (Wikipedia, 2024)

Concreet wil het zeggen dat een organisatie het concept van intersectionaliteit beter moet begrijpen en meer moet toepassen om te kunnen spreken van inclusie en diversiteit. Hoewel organisaties het woord vaak gebruiken in hun toonbeeld, wordt het in de praktijk vaak niet weergegeven. (Pirih et al., 2020, p. 22-23)

Ook bij een inclusieve ruimte is het begrip intersectionaliteit van toepassing. Het is belangrijk dat je begrijpt wat het inhoudt en dat je het implementeert binnen de organisatie van de ruime wanneer je inclusie en diversiteit wil bekomen.

Het bouwen en werken aan een inclusieve cultuur

Om te kunnen spreken van inclusie binnen een organisatie moeten er drie belangrijke kernwaarden aanwezig zijn: Representatie, ontvankelijkheid en eerlijkheid. Bij representatie is het van belang dat er mensen van verschillende culturen aanwezig zijn. Ontvankelijkheid staat voor het belang van respect voor de verschillende werkstijlen en dat er sprake is van flexibiliteit wanneer het gaat over het afstemmen van functies op de sterktes van werknemers. Eerlijkheid gaat over de rechtvaardige toegang tot alle middelen, kansen en netwerken. Verder is het ook belangrijk dat je als organisatie wil leren. Inclusie is iets dynamisch dat continu verandert. (Pirih et al., 2020, p.24)

Om van een inclusieve ruimte te spreken moeten de kernwaarden representatie, ontvankelijkheid en eerlijkheid ook aanwezig zijn. Zonder die kernwaarden kan je namelijk niet spreken van inclusie.

Het opbouwen van een relatie

Als organisatie is de sleutel tot inclusie het connecteren met andere begunstigten die invloed hebben in het leven van jongeren, zoals bijvoorbeeld scholen. Daarbij is het van belang dat de kernwaarden van jouw organisatie passen bij de kernwaarden van je partner. Een relatie moet gebaseerd zijn op het leren van elkaar zodat je elkaar kan ondersteunen en versterken. Vertrouwen is hierbij een belangrijke waarde. Met wederzijds vertrouwen kan je een sterke relatie opbouwen en gedeelde doelen behalen op lange termijn. (Pirih et al., 2020, p. 24)

Om een veilige ruimte te creëren, kan het nuttig zijn om contact te leggen met andere begunstigten.

Het beoefenen van een participatieve organisatie

De kern van een participatieve organisatie is democratische representatie en een inclusieve structuur. Dit houdt in dat iedereen betrokken is en je samen kan werken aan alle aspecten van de organisatie. Jongeren, moeten net zoals volwassenen, betrokken worden bij het keuzeprocess binnen de organisatie. Om dit in stand te houden moeten er enkele principes zijn die ingevoerd worden. Allereerst hebben we het niet over ons, zonder ons. Dit betekent dat iedereen moet geïnformeerd worden en gevraagd moet worden om hun mening te delen wanneer het gaat over beslissingen nemen. Ten tweede moet je een veilige plek creëren waar iedereen terecht kan. Ten derde moet er een stem gegeven worden aan personen uit gemarginaliseerde groepen zodat ook zij gehoord en ondersteund worden. Tot slot is het van belang dat diversiteit gepromoot wordt en dat iedereen vrij is van onderdrukking. (Pirih et al., 2020, p. 25)

Om de ruimte inclusief te maken, moeten de jongeren de kans krijgen om mee te bepalen hoe het er aan toegaat binnen de organisatie. Ze moeten de kans krijgen om hun stem te laten horen. Dit zorgt ervoor dat de ruimte inclusief is.

Beleid rond inclusieve ruimtes

Het beleid omtrent inclusie kan sterk verschillen van land tot land. Echter behoren inclusie en gelijkheid tot de kernwaarden van de Europese Unie. Daarom is de Inclusie- en diversiteitsstrategie van Erasmus+ en het Europees Solidariteitskorps een van de belangrijkste documenten om inclusie diversiteit in de nieuwe programma's van Erasmus+ en het Europees Solidariteitskorps te stimuleren. Het bevat definities die een betekenis geven aan de verschillende sectoren, doelgroepen en specifieke inclusie gerelateerde doelstellingen. (Europese Unie, 2021, p. 6)

Ook in België is er een toenemende aandacht voor inclusie bij jongeren. Het beleid is terug te vinden op verschillende niveaus.

Wet- en regelgeving

Op internationaal niveau bestaat het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind. Artikel 2 van dit verdrag stelt duidelijk dat staten die het verdrag ondertekenen, de beschreven rechten voor ieder kind zonder discriminatie van welke aard dan ook waarborgen en eerbiedigen. (Kinderrechten, 2025) Alle kinderrechten gelden voor alle kinderen, zonder uitzonderingen.

Op federaal niveau bestaat de Federale antidiscriminatiewet van 10 mei 2007. Deze wet verbiedt elke vorm van discriminatie en intimidatie. (Vlaanderen, 2025)

Op Vlaams niveau hebben we ook nog het gelijkekansenbeleid dat zich focust op het bestrijden van ongelijke kansen die veroorzaakt worden door gender, seksuele identiteit en gebrek aan fysieke toegankelijkheid. (Vlaanderen, 2025)

Jeugdbeleid

In het Masterplan Diversiteit in/ en het jeugdwerk van 2018 waren vier grote pijlers verwerkt: Meer gelijke mogelijkheden, sociale integratie en verbinding, onderzoek en monitoring en netwerking en internationalisering . Tijdens het uitvoeren van dit masterplan zijn ze op mogelijkheden en hindernissen gestoten die verdere aandacht vragen. (Vlaanderen, 2024)

In het nieuwe jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan staan er 8 mogelijke prioriteiten neergeschreven, waaronder ook veilig opgroeien, stem en goed in je vel. (De Ambassade, 2024)

Effect van inclusieve ruimtes op sociale uitsluiting

Het bieden van een inclusieve ruimte waar iedere jongere terecht kan, heeft effect op de sociale uitsluiting bij jongeren. Binnen een inclusieve ruimte wordt acceptatie, diversiteit, verbondenheid en begrip namelijk bevorderd. Het zorgt ervoor dat iedereen zich gewaardeerd voelt en dat iedereen betrokken is (Pirih et al., 2020, p. 16)

Verder viert een inclusieve ruimte diversiteit. Jongeren kunnen zijn wie ze willen zijn en hun identiteit en achtergrond worden geaccepteerd en gerespecteerd. Stigma en vooroordelen worden hierdoor aangepakt, wat een grote rol speelt in sociale uitsluiting. Daarbij aansluitend vergroot dit het zelfvertrouwen en de eigenwaarde van de jongeren. Hierdoor voelen ze zich sterker, wat helpt bij sociale interacties en zorgt dat ze minder gevoelig zijn voor sociale uitsluiting. In een inclusieve ruimte voelen jongeren zich deel van een gemeenschap. Ze kunnen verbinding maken met andere jongeren. Dit voorkomt isolatie en eenzaamheid, twee aspecten die te maken hebben met uitsluiting. Jongeren die aan de zijlijn staan, krijgen hier de kans om zich te laten horen en mee te doen. Dit participatiegevoel is heel belangrijk in het tegengaan van sociale uitsluiting.

Tools van een sociaal werker

Er zijn enkele tools die een sociaal werker kan inzetten binnen een inclusieve ruimte. Deze bestaan voornamelijk uit vaardigheden, praktische middelen en benaderingen. De tools kunnen bijdragen aan het creëren van een veilige, inclusieve omgeving waar respect en acceptatie centraal staan.

Op microniveau kunnen communicatievaardigheden, zoals actief en empathisch luisteren, ervoor zorgen dat een sociaal werker de noden en behoeften van de jongeren begrijpt. Het kan helpen om de jongeren te ondersteunen en ervoor zorgen dat je een oordeelvrije conversatie kan voeren. Dit versterkt het gevoel van verbondenheid en voorkomt dat jongeren zich buitengesloten voelen. Daarnaast kan je inzetten op het creëren van een vertrouwensband met de jongeren. Op die manier kunnen ze zichzelf zijn zonder angst voor afwijzing en kunnen ze gestimuleerd worden om hun eigen krachten te ontdekken.

Op mesoniveau kunnen praktische tools, zoals workshops en activiteiten, ingezet worden om jongeren bewust te maken van thema's zoals diversiteit en respect. Dit bevordert wederzijds begrip tussen jongeren met verschillende achtergronden en stimuleert verbinding. Verder is het stimuleren van zelfreflectie bij de medewerkers en jongeren ook een belangrijke tool om inclusie te bewaken. Door kritisch te kijken naar eigen gedrag en vooroordelen, draagt de sociaal werker bij aan een omgeving waar niemand wordt buitengesloten. Levenslang leren is een hierbij ook een belangrijk begrip. Inclusie is continu in verandering en het blijven aanpassen helpt om in de spelen op de veranderende behoeften van jongeren.

Al deze tools samen zorgen voor een omgeving waarin sociale uitsluiting wordt doorbroken. De jongeren voelen zich welkom en er is ruimte voor iedereen om zichzelf te zijn en actief te participeren.

Het model van sociale kwaliteit

Het model van sociale kwaliteit wordt ingeschakeld om participatie in de samenleving en sociale ongelijkheid te vatten. Sociale vraagstukken worden vanuit een breed perspectief bekeken dat verdergaat dan enkel en alleen economische factoren. Het richt zich ook op levensomstandigheden, relaties en participatie. Het model leent een theoretische context om gezondheidsverschillen en uitsluiting beter te begrijpen dat gebaseerd is op vier dimensies: sociale cohesie, sociale inclusie, sociaaleconomische zekerheid en sociale empowerment. Deze dimensies zijn essentieel om volledige participatie te bereiken en sociale uitsluiting te verminderen. (Hosper et al., 2024, p.27-28)

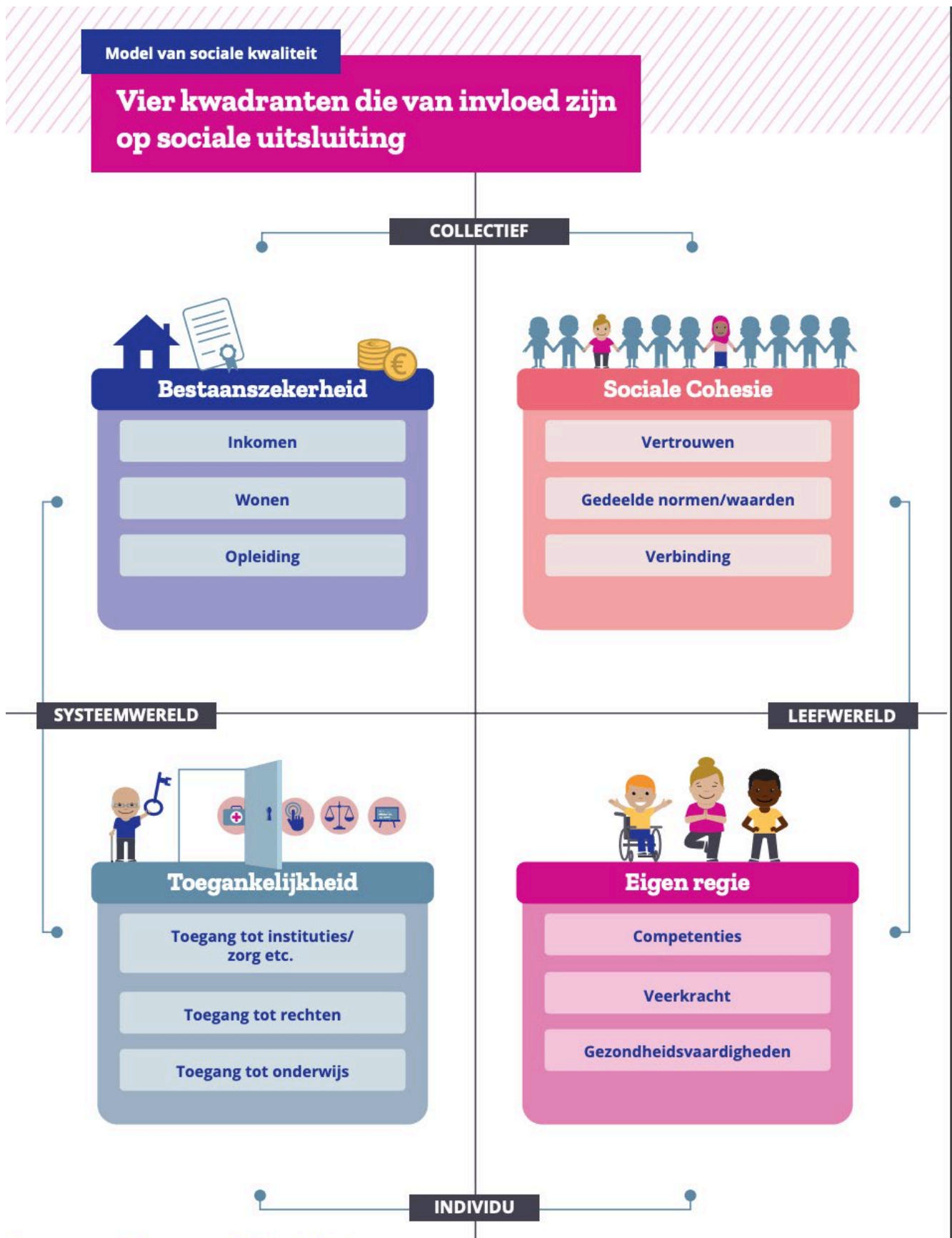
Bij het lezen over de het model van sociale kwaliteit, zag ik een link met inclusieve ruimtes en stelde ik mezelf de vraag op welke manier inclusieve ruimtes bijdragen aan de dimensies uit het model.

Sociale cohesie verwijst naar de verbondenheid tussen mensen en de samenleving. Een goede sociale cohesie kan bijdragen aan een gezondere samenleving omdat er sprake is van onderlinge steun en het stimuleren van gezonde keuzes. (Hosper et al., 2024, p.27) Door het creëren van een veilige, inclusieve ruimte waar iedereen zich geaccepteerd en gerespecteerd voelt, wordt er een cultuur van gelijkwaardigheid gecreëerd. Het geeft jongeren de kans om contact te leggen met jongeren van andere groepen waar ze misschien anders weinig contact mee zouden hebben.

Toegankelijkheid (sociale inclusie) draait om de participatie van mensen in de samenleving en de mate waarin ze toegang hebben tot voorzieningen zoals onderwijs, zorg en sociale rechten. (Hosper et al., 2024, p.27) Het ging in dit artikel al eerder over de tools die sociaal werkers kunnen inzetten binnen inclusieve ruimtes. Wanneer sociaal werkers inzetten op netwerken en doorverwijzen, kunnen ze de jongeren optimaal ondersteunen. Hierdoor helpen ze de jongeren toegang krijgen tot hulp en kansen, wat de participatie en toegankelijkheid bevordert.

Eigen regie (sociale empowerment) gaat over de controle die mensen hebben over hun leven en hun vermogen om eigen keuzes te maken. Dit kan bijdragen aan gezondere keuzes en betere levensomstandigheden. (Hosper et al., 2024, p.28). Ook hier kunnen sociaal werkers binnen inclusieve ruimtes bijdragen aan empowerment. Ze kunnen de jongeren aanmoedigen om hun talenten te ontdekken en hen helpen door toegang te bieden tot de kennis en middelen die nodig zijn om vaardigheden en zelfvertrouwen te ontwikkelen. Op die manier krijgen de jongeren de kans om netwerken te bouwen en alle kansen te benutten.

Figuur 3 geeft het model van sociale kwaliteit weer. (Hosper et al., 2024, p.29)

Empirisch onderzoek

Mijn tweede stage loop ik bij The Young Dragons. The Young Dragons is een organisatie met verschillende jeugdcentra en street units verspreidt over heel Ljubljana. The Young Dragons biedt de voorwaarden, de ruimtes en programma's die nodig zijn voor kwalitatieve, creatieve (zelf)realisatie. (The young dragons, 2024) Elke jongere tussen de 9-29 jaar is hier welkom. Eén van de kernwaarden binnen de organisatie is inclusie. Daarom leek het mij de ideale plek om de theoretische kaders die ik heb gelezen, toe te passen in de praktijk.

Figuur 4: Mladi Zmaji Logo (Mladi Zmaji, 2025)

Ik heb de enquête afgenomen bij een diverse groep die bestaat uit 22 jongeren tussen de 9 en de 15 jaar oud. Met de enquête pols ik naar hun gevoel van welzijn binnen het jeugdcentrum in Golovec. Concreet houdt dit in dat ik hen ga bevragen op basis van het gevoel van inclusie en participatie dat zij ervaren binnen het jeugdcenter.

Conclusie van de enquête

Uit de enquête is gebleken dat het jeugdcenter in Golovec goed scoort op het vlak van inclusie. Slechts 5% van de jongeren geeft aan dat ze oneerlijk behandeld worden door medebezoekers vanwege hun geslacht, leeftijd en seksuele geaardheid. Het percentage ligt op 0% voor etnische achtergrond, religie en handicap. Het center krijgt een gemiddelde score van 4,6 op 5 als antwoord op de vraag over de sfeer die heerst. Op veiligheid scoren ze een gemiddelde score van 4,8 op 5. De jongeren geven een gemiddelde score van 4,6 op 5 wanneer ze de vraag krijgen of ze zichzelf kunnen zijn.

Na het zien van deze scores vroeg ik me af of deze cijfers ook zo hoog zouden zijn wanneer het gaat over participeren. Aangezien mijn onderzoek gaat over het effect van inclusieve ruimtes op sociale uitsluiting, wou ik nog verder onderzoeken of de inclusie binnen het jeugdcenter ervoor zorgt dat de jongeren deelnemen aan activiteiten en mee het jeugdcenter vormgeven. 91% van de jongeren gaf aan dat de jeugdwerkers hen aanmoedigen om ideeën en suggesties te geven. 73% gaf aan betrokken geweest te zijn bij het plannen van één of meerdere activiteiten. Wanneer het ging over het deelnemen aan de activiteiten zei 64% dat ze deelnemen aan de activiteiten binnen het centrum.

Uit deze cijfers concludeer ik dat het jeugdcenter heel hoog scoort op het vlak van inclusie, veiligheid en sfeer. De jongeren voelen zich over het algemeen zeer welkom en gelijk behandeld. De hoge scores bevestigen dat het jeugdcenter een inclusieve ruimte is. Echter is er nog ruimte voor verbetering in de participatie. Hoewel ze zich ondersteund voelen om ideeën te geven en grotendeels betrokken zijn bij het plannen van de activiteiten, ligt het deelnamepercentage iets lager dan de andere cijfers. Om de participatie te verhogen, kan er gezocht worden naar mogelijke drempels die een rol spelen. Dit zorgt ervoor dat de inclusie nog meer versterkt wordt.

(OpenAI, 2023)

Conclusie

Uit het literatuuronderzoek en empirisch onderzoek is gebleken dat er een duidelijk verband is tussen inclusieve ruimtes en sociale uitsluiting. Inclusieve ruimtes spelen een belangrijke rol bij het aanpakken van sociale uitsluiting. Door een omgeving te creëren waar diversiteit omarmd wordt en iedereen erbij hoort, ontstaat er ruimte voor meer begrip, verbinding en gelijkwaardigheid. De jongeren voelen zich welkom, geaccepteerd en gelijkwaardig. Het model van sociale kwaliteit benadrukt ook hoe inclusieve ruimtes bijdragen aan sociale cohesie, toegankelijkheid en empowerment. Het moedigt de jongeren aan om actief deel te nemen en hun stem te laten horen. Dit leidt tot een betere sociale cohesie en ondersteunt het idee dat een inclusieve ruimte bijdraagt aan het verminderen van sociale uitsluiting.

Kortom, inclusieve ruimtes vormen een krachtig instrument om het vraagstuk van sociale uitsluiting aan te pakken. Door jongeren een veilige omgeving te bieden en hen aan te moedigen om te participeren, kan er bijgedragen worden aan een samenleving waar niemand aan de zijlijn staat.

Literatuurlijst

- Belgische grondwet. (1831, laatst gewijzigd [2014]). Artikel 23 en 24. Geraadpleegd op 8 december 2024, van https://www.senate.be/doc/const_nl.html
- De Ambrassade. (2025). *Naar een nieuw Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan 2025 – 2029*. De Ambrassade; bureau voor jonge zaken. Geraadpleegd op 2 januari 2025, van <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan-2024-2029>
- Europese Unie. (2021). *Richtsnoeren voor het uitvoeren van beleidsprogramma's binnen de EU*. https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2021-12/implementation-inclusion-diversity_apr21_nl.pdf
- Hosper, K., Vanderbos, J., van Veen, M., & van Loenen, T. (2024). *Sociale uitsluiting en gezondheidsverschillen*. Pharos expertisecentrum gezondheidsverschillen. Geraadpleegd op 7 december 2024, van https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2024/03/Pharos_KOIA-Sociale-uitsluiting_online.pdf
- International federation of social workers. (2014). *Global definition of social work*. International federation of social workers. Geraadpleegd op 28 januari 2025, van <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Kinderrechten. (2025). *Artikel 2 – Geen discriminatie*. Kinderrechten.nl. Geraadpleegd op 6 december 2024, van <https://www.kinderrechten.nl/kinderrechten-vw/artikel-2-bescherming-discriminatie/>
- Maas, J. (2020). *Sociale uitsluiting heeft een grote impact op de hersenen*. Zorg + welzijn. <https://www.zorgwelzijn.nl/sociale-uitsluiting-heeft-een-tastbare-impact-op-de-hersenen/?com=>
- Mladi Zmaji. (2025). *Mission and vision*. Mladi Zmaji. Geraadpleegd op 3 januari 2025, van <https://mladizmaji.si/en/about-us/mission-vision/>
- OpenAI. (2023). ChatGPT (13 Feb. versie) [Large language model]. chat.openai.com/chat.
- Pirih, T., Jus, E., Morić, M., Štefanec, V., Muršec, S. & McKenna, D. (2020). *Inclusive organisations: Manual for organizational development*. Movit. Geraadpleegd op 10 december 2024, van https://www.movit.si/fileadmin/movit/1MVA/Pomembni_poudarki/Socialno_vkljucevanje/Inclusive-organisation-toolkit-2020.pdf
- Slagter, M. (2006). Thrillers en sociale uitsluiting. *Sociale interventie*, 0306, 1-2. <https://journalsi.org/articles/25/files/submission/proof/25-1-74-1-10-20081027.pdf>
- Universiteit Leiden. (2015). *Puberbrein sneller gealarmeerd na langdurig buitensluiten*. Universiteit Leiden. Geraadpleegd op 30 november 2024, van <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2015/05/puberbrein-sneller-gealarmeerd-na-langdurig-buitensluiten?.com>
- Van Bommel, M. (2019). *Hoe schadelijk is het om buitengesloten te worden?* Open Universiteit. Geraadpleegd op 18 november 2024, van <https://www.ou.nl/-/buitensluiting>
- Van Dale. (2024). *Inclusieve*. In *Van Dale hedendaags Nederlands*. Geraadpleegd op 2 december 2024. <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/inclusieve>

- Van den Broek, J. (2021). *Wat gebeurt er als je wordt buitengesloten?* NPO kennis. Geraadpleegd op 17 november 2024, van <https://npokennis.nl/longread/7873/wat-gebeurt-er-als-je-wordt-buitengesloten?.com>
- Vlaanderen. (2025). *Gelijke kansen in Vlaanderen*. Vlaanderen: departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Geraadpleegd op 2 januari 2025, van <https://www.vlaanderen.be/gelijke-kansen-in-vlaanderen>
- Vlaanderen. (2025). *Algemeen bestuur, dienstverlening en communicatie; antidiscriminatiewet*. Vlaanderen: INTER Vlaams expertisecentrum toegankelijkheid Nieuws. Geraadpleegd op 2 januari 2025, van <https://www.vlaanderen.be/inter/toolbox-toegankelijke-steden-en-gemeenten/algemeen-bestuur-dienstverlening-en-communicatie/antidiscriminatiewet>
- Vlaanderen. (2025). *Masterplan diversiteit in het jeugdwerk*. Vlaanderen: Departement cultuur, jeugd & media. Geraadpleegd op 2 januari 2025, van <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid/breed-jeugdbeleid/masterplan-diversiteit-het-jeugdwerk>
- Wikipedia. (2024). *Intersectionaliteit*. Wikipedia de vrije encyclopedie. Geraadpleegd op 7 januari 2025, van <https://nl.wikipedia.org/wiki/Intersectionaliteit>

Afbeeldingenlijst

- Figuur 1: Motoc, L. (2025). *3D Illustratie die sociale uitsluiting afschilderen*. Dreamstime. Geraadpleegd op 25 januari 2025, van <https://nl.dreamstime.com/stock-illustratie-d-illustratie-die-sociale-uitsluiting-afschilderen-image90041202>
- Figuur 2: Hogeschool Utrecht. (2025). *Diversiteit & inclusie*. HUsite. Geraadpleegd op 25 januari 2025, van <https://husite.nl/gemeenschapsvorming/diversiteit-en-inclusie/>
- Figuur 3: Hosper, K., Vanderbos, J., van Veen, M., & van Loenen, T. (2024). *Sociale uitsluiting en gezondheidsverschillen*. Pharos expertisecentrum gezondheidsverschillen. Geraadpleegd op 7 december 2024, van https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2024/03/Pharos_KOIA-Sociale-uitsluiting_online.pdf
- Figuur 4: Mladi Zmaji. (2025). *Mission and vision*. Mladi Zmaji. Geraadpleegd op 3 januari 2025, van <https://mladizmaji.si/en/about-us/mission-vision/>